

בדהשתא, בבשר הבכור לאחר זריקת הדם, כשהוא מותר באכילה לכהנים, והוא מותר! ודחינן: לא בכך נחלקו רבי יעקב ורבי יוסי.

אלא, **דכולי עלמא** הוא מתפיסו, אפילו אם סתם דבריו, בבשר בכור לפני זריקת דמים.

ומאי טעמא דמאן דשרי? והרי בכור, קרבן הוא?!

היות ואמר קרא בפרשת נדרים [במדבר ל] "איש כי ידור נדר לה" — מלמד הכתוב בכפל לשונו "כי ידור נדר", שלא חל הנדר בהתפסה, עד שידור ויתפיס אותו בדבר הנדר.

לאפוקי להוציא בכור — **דדבר האסור הוא!** כי בכור הוא קדוש מרחם, מאליו, ואין הוא דבר הנדור בידי אדם!

ואילו **מאן דאסר**, סבר:

כיון שאמר קרא "כי ידור נדר לה" — לימד הכתוב "לה", לרבות מתפיס בדבר האסור.

ומבאר הגמרא:

ומאן דשרי [היות והתפיס בדבר האסור ולא בדבר הנדור] — זה שאמר הכתוב "לה", **מאי עביד ליה?**

מיבעי ליה, צריך את היתור "לה" — **למתפיס בבשר הטאת ואשם.**

והוינן בה: **ומה ראית לרבות את המתפיס בבשר הטאת ואשם, ולהוציא את המתפיס בכבור?**

בהיותן בצק, בשעת לישה, הרי מצינו שמפרישים תרומת לחמי תודה עוד לפני זריקת דם זבח התודה.

ועתה דנה הגמרא, האם המחלוקת בין רבא לרב הונא בריה דרב נתן אם בעיקרא הוא מתפיס או בדהשתא הוא מתפיס, היא מחלוקת תנאים:

לימא בתנאי? —

דתנאי: האומר: **הרי עלי בכבור** —

רבי יעקב אוסר, ורבי יהודה מתיר.

והוינן בה: **היכי דמי?** באיזה אופן נחלקו?

אי נימא שמדובר בברייתא במי שמתפיס בשר או ככר לחם ואומר במפורש שהוא מתפיס בבשר בכור לפני זריקת דמים — **מאי טעמא דמאן דשרי?** והרי בכור קרבן הוא, ונמצא מתפיס בקרבן! ⁽¹⁾

ואי במתפיס במפורש בבשר בכור לאחר זריקת דמים שמותר באכילה — **מאי טעמא דמאן דאסר?**

אלא, לאי, מדובר בברייתא, ככגון:

דמחית שמביא בשר בכור, ומחית בשר דהאיך, ומביא בשר היתר הזה מצדו השני, ומניחו גביה, לידו.

ואמר על בשר ההיתר "זה — כזה"!

ומחלוקת **תנאי היא**, אם הוא מתפיס במעיקרא, בבשר הבכור לפני זריקת הדם, כשהיה אסור באכילה לכל אדם מחמת קדושת הקרבן, ואסור. או שהוא מתפיס

1. אם כי בכור אינו קדוש על ידי אדם, אלא מאליו הוא מתקדש, כיון שיש מצוה להקדישו,

ומשנינן: מרבה אני חטאת ואשם — שהוא מתפיש בנדר.

ומוציא אני את הבכור — שהוא קדוש ממעי אמו.

ומאן דאסר סבר, בכור נמי — מתפישו בנדר הוא, כי בנוסף לקדושתו מרחם, שהיא קדושה הבאה מאליה, יש בו גם קדושה הבאה מכח הקדשתו של אדם!

דתניא, משום רבי אמרו: מניין למי שנוולד לו בכור בתוך ביתו, שמצוה על בעליו להקדישו בעצמו, ולומר "הרי זה קדוש בבכורה", על אף שהוא כבר קדוש מאליו מן התורה?

שנאמר [דברים טו] "הזכר — תקדיש".

ואם כן, גם בכור הוא דבר הנדור, שהרי הקדישו בעליו.

ומאן דשרי, סבר, הרי גם כי לא מקדיש ליה

בעליו לבכור — מי לא מקדיש הבכור מאליו, בשעת לידתו?

ולכן המצוה להקדישו אינה עושה אותו ל"דבר הנדור", לפי שאין תוספת קדושה בהקדשת האדם אותו, אלא יש מצוה גרידא לבעליו, לומר בפיו שיהא הבכור קדוש בבכורה.⁽¹⁾

שנינו במשנה: האומר כאימרא, כדירים הרי זה אסור.

תנא בברייתא:

אימרא, לאימרא, כאימרא.

דירים, לדירים, כדירים.

עצים, לעצים, כעצים.

אישים, לאישים, כאישים.

מזבח, למזבח, כמזבח.

של "מעשה הקדשה" של אדם בבכור, אם כי אין מעשה ההקדשה הזה מחיל תוספת של קדושה בבכור, ואין מחשיבים את הבכור שהוקדש גם בידי אדם כאילו הוא קדוש בשתי קדושות, קדושת בכור ממעי אמו וקדושת האדם. אלא חידשה בו התורה שיקדיש את בכורו באמירתו, גם מבלי להחיל קדושה נוספת על הקדושה הקיימת.

ואילו הגר"ש שקופ מבאר שיש תוקף להקדשתו בכך שלאחר הקדשת האדם יש שתי סיבות לקדושתו - האחת מחמת לידתו, והשניה מחמת הקדשתו.

ולגבי השאלה השניה - המחנה אפרים [סימן פ], והלחם משנה [פרק א מהלכות נדרים] כתבו שכל עוד לא הקדישו הבעלים את הבכור אי

הרי הוא בכלל דבר הנדור [הגמרא לקמן יג א]. עיין שם בהערה.

1. רבותינו האחרונים דנו בסוגיה זאת בשתי שאלות יסוד:

האחת, מהי מהות ההקדשה על ידי האדם בקדושת הבכור, אחר שהיא כבר קיימת עליו ממעי אמו.

והשניה, האם צריכה ההתפסה להעשות דוקא בהקדשת האדם, או שמא כיון שהבכור יש בו גם הקדשה מצד מעשה האדם, הרי הוא "דבר הנדור", ואין צורך להתפיש דוקא בקדושת האדם הנעשית בו.

לגבי השאלה הראשונה - בכתבי הגר"ז [למסכת נזיר דף ד] מבואר שחידשה תורה מצוה

היכל, להיכל, בהיכל.

ירושלים, לירושלים, בירושלים.

בבולן, אם הוסיף ואמר: שאוכל לך — אסור.

אך אם הוסיף ואמר: לא אוכל לך — מותר.

והוינן בה: מאן שמעינן ליה דלא שני ליה בין האומר אימרא ובין האומר לאימרא או כאימרא, שבבולן חל הנדר, גם אם אינו מוסיף את כ"ף הדמיון? —

רבי מאיר היא! שהרי לרבי יהודה אם לא הוסיף את כ"ף הדמיון לא אמר כלום.

אם כן, אימא סיפא: וכולן, אם הוסיף ואמר: לא אוכל לך — מותר.

וזה שלא כרבי מאיר, כי —

והתנן: "לקרבן לא אוכל לך" — רבי מאיר אוסר.

ואמר על כך רבי אבא: נעשה כאומר "לקרבן יהא — לפיכך לא אוכל לך"!

ואילו משנתנו מתירה אותו באכילה.

ומשנינן: לא קשיא:

הא, משנתנו מדברת בענין דאמר: "לא

אימרא לא אוכל לך". שאז מותר לרבי מאיר, היות ואינו סבור ש"מכלל לאו אתה שומע הן".

ואילו הא דאמר רבי מאיר שאסור, הוא בענין דאמר: "לאימרא [בשו"א תחת הלמ"ד] לא אוכל לך".

מתניתין:

א. האומר: קרבן עולה, מנחה, חטאת, תודה, שלמים — שאני אוכל לך!

אסור, על אף שלא הוסיף את כ"ף הדמיון.

רבי יהודה מתיר, עד שיוסיף את כ"ף הדמיון.

ויש חידוש בדברי רבי יהודה, שלא אומרים בהם "שמם מורה על איסורם", ואינם דומים לאומר "פיגול" או "נותר" בלי כ"ף הדמיון, שבהם אף רבי יהודה אוסר היות ושמם מוכיח עליהם שכוונתו לאיסור.

ב. האומר: הקרבן, בקרבן, קרבן — שאוכל לך!

אסור אפילו בלי כ"ף הדמיון.

ג. האומר לקרבן לא אוכל לך — רבי מאיר אוסר.

במינה של בכור, כי זה שטוען שאפשר להתפיס בה, סבור שדי בכך שאמרה תורה שיש "מעשה הקדשה" בבכור על ידי אדם כדי שקדושת בכור תחשב דבר הנדור. ואילו החולק עליו סבור שרק בסוג קדושה שחלה גם על ידי אדם אפשר להתפיס, ולא בקדושה של בכור שכל ביטויה בידי האדם הוא רק במעשה הקדשה, ללא חלות של קדושה על ידו.

אפשר להתפיס בו לכולי עלמא.

ואילו הגרי"ז מבאר, שלכולי עלמא אין צורך שקדושה הנעשית בפיו של האדם תחול בפועל מחמת פה האדם כדי שיוכלו להתפיס בה.

אלא, די בכך שהקדושה הקיימת יכולה להעשות על ידי פה האדם, כדי שתחשב הקדושה לדבר הנדור שאפשר להתפיס בו.

והמחלוקת כאן היא בקדושה המיוחדת

גמרא:

והוינן בה: והא לית ליה לרבי מאיר את הכלל ש"מכלל לאו אתה שומע חן"?!?

קתני במציעתא של המשנה:

קרבן, הקרבן, בקרבן שאוכל לך — אסור.

סתמא תנא "קרבן" — כרבי מאיר, דלא שני ליה בין "אימרא" לבין "כאימרא".

ופרכינן: אי רבי מאיר היא, תיקשי הא דקתני בדוגמא הנוספת: הקרבן שאוכל לך — אסור.

והתניא: מודים חכמים [רבי מאיר] לרבי יהודה, באומר הא קרבן, והא עולה, והא מנחה, והא הטאת שאוכל לך — שמותר, לפי שלא נדר זה אלא בחיי קרבן!

יג-ב ומשנינן: לא קשיא:

הא, שמודה רבי מאיר לרבי יהודה שמותר, מדובר בכגון דאמר זאת בשתי תבות "הא קרבן", ומהטעם שתבאר הגמרא בסמוך.

והא שנחשב הדבר שמתפס בקרבן, בכגון דאמר זאת במילה אחת, "הקרבן", שמשמעותה היא "כקרבן".

ומבאר הגמרא: מאי טעמא האומר "הא קרבן" אין זה נדר? —

היות ובאומרו "הא קרבן" — ב"חיי קרבן", קאמר, ואין זה מתפס בדבר הנדור.

ועתה באה הגמרא לבאר את מה דקתני בסיפא של משנתנו: "לקרבן לא אוכל לך" — רבי מאיר אסור.

והניחה הגמרא שמשמעות דבריו היא: לא קרבן יהא מה שלא אוכל לך, ומכלל דבריו אלו משמע "מה שאוכל לך" — יהיה קרבן.

מתניתין:

במשנה זו מתבאר יסוד חדש בנדרים, שאדם יכול לאסור על עצמו את איבריו, מלעשות בהם שימוש — כמו שהוא יכול לאסור על עצמו את השימוש בחפצים שלו.

כגון, לאסור על עצמו את פיו מלעשות בו שימוש של דיבור.

וכמו כן, הוא יכול לאסור על עצמו מלעשות שימוש באבריו כלפי חברו, כגון שיכול לאסור על עצמו את פיו, מלדבר בו עם חברו.

האומר לחבירו: "קונם פי מדבר עמך",

או האומר "קונם ידי עושה עמך",

או האומר "קונם רגלי מהלכת עמך" —

אסור לו לדבר עמו, או לעשות עמו או ללכת עמו.

ובגמרא למסקנה, יבואר, שאף על גב שאין אדם יכול לאסור על עצמו בנדר עשייה או פעולה, אלא רק יכול לאסור חפץ עליו, בכל זאת חל נדרו שלא ידבר עמו ולא יעשה עמו ולא יהלך עמו.

כי משנתנו מדברת שהוא אסור על עצמו את פיו, מלהשתמש בו לדבר עם חברו, או שאסור על עצמו את ידיו מלהשתמש בהם